

Changing Knowledge, Changing Halakha? Science, Jewish Law, and the Search for Truth

Rabbi Shlomo Brody

A Guide to the Complex: Contemporary Halakbic Debates (Maggid) p. 65-73

brody@tikvahfund.org ~~~ Facebook.com/RabbiShlomoBrody

Pardes Institute for Jewish Studies ~~~ Oct 31, 2018

The Metzitzah Controversy

New York City Dept of Health (2005) Circumcision has health benefits. Recently, however, the Health Department has documented several cases of herpes infection in newborns after circumcisions that included *metzitzah b'peh*. *Metzitzah b'peh* is a religious practice performed by some mohelim (religious circumcisers) in the Jewish community. Some of these infants became seriously ill. One baby died, and another suffered brain damage. **Because there is no proven way to reduce the risk of herpes infection posed by *metzitzah b'peh*, the Health Department recommends that infants being circumcised not undergo *metzitzah b'peh*.** In *metzitzah b'peh*, the mohel places his mouth on the freshly circumcised penis to draw blood away from the cut. **If the mohel is infected with oral herpes (as most adults are), *metzitzah b'peh* can expose the infant to the herpes virus.** While severe illness associated with this practice may be rare, there is a definite risk of infection. Oral herpes spreads easily through saliva, especially when saliva touches a cut or break in the skin, such as during *metzitzah b'peh*. Most people with oral herpes don't know they are infected and don't have symptoms. Even without symptoms, however, people can spread the infection. Because the immune system of newborns is not developed enough to fight serious infection, herpes infections pose grave risks to infants. **There is no proven way to reduce the risk of *metzitzah b'peh*.** Although a mohel may use oral rinses or sip wine before *metzitzah b'peh*, there is no evidence that these actions reduce the spread of herpes. A mohel who takes antiviral medication may reduce the risk of spreading herpes virus during *metzitzah b'peh*, but there is no evidence that taking medication eliminates this risk.

שבת קלג משנה. עושין כל צרכי מילה [בשבת]; מוהלין ופורעין ומוצצין, ונותנין עליה איספלנית וכמון. מוצצין וכו'. אמר רב פפא: האי אומנא דלא מייץ - סכנה הוא, ועברינן ליה. פשיטא, מדקא מחללי עליה בשבתא - סכנה הוא!

יו"ד רסדג: ואח"כ מוצצין המילה עד שיצא הדם מהמקומות הרחוקים, כדי שלא יבא לידי סכנה. וכל מוהל שאינו מוצץ, מעבירין אותו.

שו"ת יהודה יעלה חלק א - יו"ד סימן רנח (Rabbi Yehuda Assaf, d. 1866, Hungary)

ע"ד המציצה במצות מילה אשר בעו"ה קצת רועים רעים קשר רשעים רצו לבטל ולהפר ברית המציצה באמרם שאינו מגוף המצוה כ"א משום סכנה וזה באקלים החם אבל במדינת אלו אין שום סכנה במניעותה ואני בעניי בקנאי קנאת ד' צבאות כתבתי מאז באגרת הקנאות יום י"ב טבת תר"ה לפ"ק שנדפס באמש"ד נגד האספסוף שהרעיו סוד וזה לשוני. לנצח יאבדו מבלי משים כי הנה המציצה מפרק הדם והיא אב מלאכה ודוחה לשבת החמורה וליוה"כ. ואי לאו דמעכב המציצה לגוף המצוה לא היה דוחה שבת ויוה"כ ויו"ט. אלא ודאי כך ניתנה הלכה למשה מסיני מלבד טעם הסכנה כנאמר בגמרא.

שו"ת הר צבי יו"ד סימן ריד (Rabbi Tzvi Pesach Frank, d. 1960, Jerusalem) מציצה ע"י שפופרת. זה רבות בשנים שנתעוררה השאלה אם המציצה צריכה שתהא דוקא בפה או דבכל דבר שמוצץ את הדם סגי. ורבו הדעות בזה יש מחמירין ויש מקילין. ואעתיק מה שנדפס בספר תשובות רשב"ן שנדפס בשנת תרס לאחד מגדולי הונגריא, ושם בסימן קמ כותב בזה"ל אודות המציצה בפה כבר היה רעש בעולם עוד מלפני ששים שנה, ובעל החתם סופר והגאון ר"א האראוויץ בוויניץ התירו למצוץ בספוג, וכן היו גדולים הרבה שהקילו אפילו בלא ספוג ודי בסמי רפואה שנותנים הרופאים בזמנינו. אך היו כמה גדולים ובתוכם בעל מהר"ם שיק זצ"ל שהקפידו למצוץ דוקא בפה. ושם בסימן קמג, באשר שהיו מקרים בכמה ילדים נימולים ע"י מומחה אשר פרח בעור בשרם צרעת ושפטו הרופאים שהמחלה באה מהמציצה בפה, ושאלו מהח"ס והשיב שהמציצה הוא רק לרפואת התינוק כמש"כ בגמרא (שבת דף קלג). ואחר שהרופאים מעידים שגם ספוג עושה את הפעולה למה לא נאמין להם. וכן בתשו' מהר"ץ חיות מקיל גם בלא ספוג ודי לו במה שנותנים סמי רפואה. הנה, גם בזמן הזה דשכיחי מחלות ע"י מציצה בפה, מאן דמיקל לעשות המציצה ע"י שפופרת של זכוכית לא משתבש אם עושה כן מפני שיש חשש, אבל המציצה ע"י שפופרת לאו כו"ע גמירי וצריך להתלמד אצל אומן כיצד לעשות המציצה באופן המועיל.

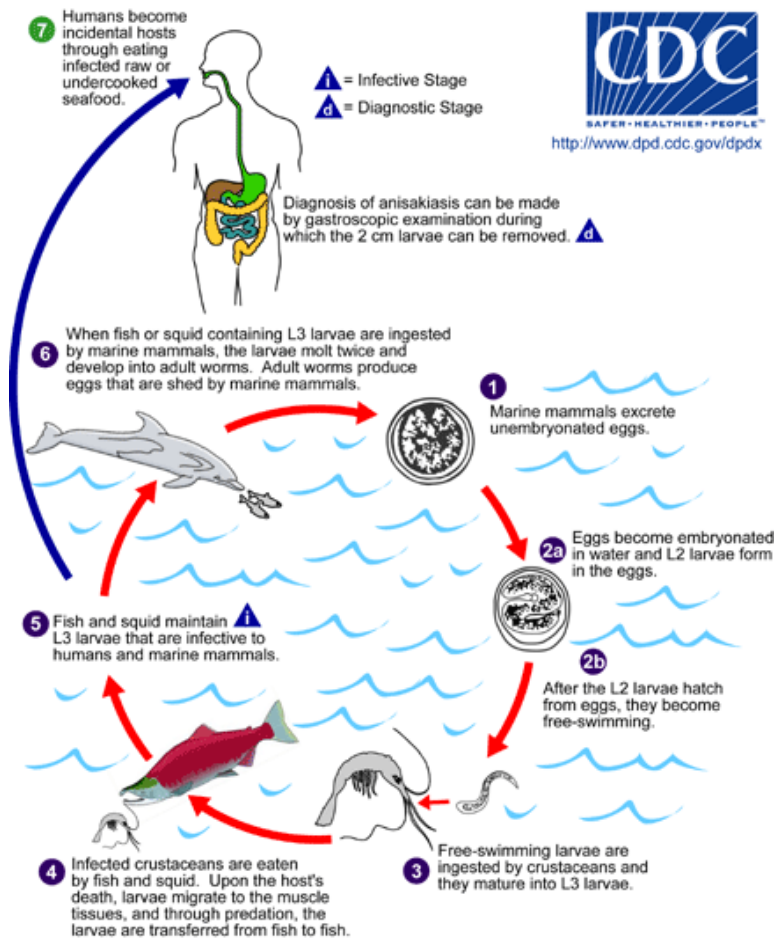
שו"ת אגרות משה יו"ד א:רכג ... ומה שנזכר בדברי כתר"ה הו"ה תוך פריעה ומציצה שהם ג' מעשים שאין אחד בלא חברו כלום כמצות ד' מינים. חושב אני שהוא רק פליטת הקולמוס שפשוט שמציצה אינו עכוב בהמצוה דהוא רק משום רפואה.

RCA Statement, 6/7/2005 ... The *poskim* consulted by the RCA (Rabbi Gedalia Dov Schwartz, Rabbi Hershel Schachter, and Rabbi Mordechai Willig) agree that the normative *halacha* undoubtedly permits the third view, and that it is proper for *mohelim* to conduct themselves in this way given the health issues involved in the fourth view. Rabbi Schachter even reports that Rav Yosef Dov Soloveitchik reports that his father, Rav Moshe Soloveitchik, would not permit a *mohel* to perform *metzitzah be'peh* with direct oral contact, and that his grandfather, Rav Chaim Soloveitchik, instructed *mohelim* in Brisk not to do *metzitzah be'peh* with direct oral contact. However, although Rav Yosef Dov Soloveitchik also generally prohibited *metzitzah be'peh* with direct oral contact, he did not ban it by those who insisted upon it, and neither does the RCA advocate any such ban. Those who wish to follow their customs in accordance with the above-noted authorities are certainly entitled to do so, but the RCA is firmly of the opinion that in light of current realities and medical knowledge it is proper, and preferable, to use a tube.

Spontaneous Generation and the Fish Worms (Anisakis) Controversy

Star-K: Until we issue policies and procedures for inspections (as we have for vegetables and fruit) **the following species of fish (fresh, frozen or canned) should NOT be used** (even with kosher certification): Butterfish; Cod - Scrod, Hake; Flounder - Yellow Tail, Wild Dabs, Black Backs, Turbot, Yellow Fin Sole; Halibut; Pollack - Alaskan - Fillet fish sticks or patties; Red Perch; Red Snapper - Pacific; Sable a.k.a Black Cod - including Smoked; Salmon, Wild - Fresh/Frozen - All types; Sardines - Norway, Scotland, Portugal and Poland - whole fish only, even when bearing kosher certification; Sole; Yellow Fin Sole

Daf Ha-Kashrus (OU) Vol. 19 no. 8 (Sivan 5771, June 2011), pp. 45-47 OU Mashgichim checking the gut cavities of sardines have, in the past few months, discovered what appears to be small, white, parasitic worms in and around the internal organs of some sardines (a separate issue from the krill in the stomach of some sardines from Canada). **In the following Teshuva, Rav Belsky Shlita concludes that these are the same anisakis worms which Halachah permits** as being דרני דכוורא. These worms have migrated from the flesh of the fish to its gut.

חוליון סז: תולעים דרני דבשרא - אסירי, דכוורי - שריין.

Worms found in meat between the skin and the flesh are forbidden; those found in fish are permitted

יו"ד פד:טז כל תולעים הנמצאים בבהמה בין שהם בין עור לבשר בין שהם במעיה אסורים, והנמצאים בדגים במעיהם אסורים, בין עור לבשר או בתוך הבשר מותרים (ואפילו פירשו קצת וחזרו מותרין כי כן רביתיהו לפרוש קצת ולחזור)

אורח חיים סימן שטז:ט ... אבל כנה, מותר להרגה

משנה ברורה סימן שטז ס"ק לה ... לאפוקי כנה דאינה באה מזכר ונקבה אלא באה מן הזיעה לא חשיבא בריה

Rabbi Yehuda Brill (quoted in *Pachad Yitzchak*) (translated in R' Natan Slifkin's *Sacred Monsters*) 'There is no need for the believer to seek proofs and arguments from other places, even though they are many and powerful, for the received tradition of our rabbis suffices, for they entrenched and founded the complete judgment and law on the foundations of the matter... **We are not to depart from that which has been ruled in our Talmud, even if all the spirit of human investigation in the world were to blow our way, for the spirit of God speak within us.** The knowledge of the researcher is lacking, and his intellect does not reach the depth of the wisdom of nature... **the wise men of the nations of the world do not know nor understand nature, other than the superficial matters that are visible to the eye, and not their inner essence, as those who have received the tradition of the acts of Creation have grasped...** And if so, the law is true, established, and correct, and existing in its place, and it is not to be changed at all...

Rabbi Yitzchak Lampronti (Italy, d.1756) *Pachad Yitzchak*: Were I not afraid, I would say that in our times, when the experts in reproduction have studied, watched, discovered and written that all animals, of whatever type, come from eggs, and that have proved all this with clear proofs, therefore someone who cares about his soul will distance himself from them and will not kill neither *parosh*-louse nor *kinah*-louse, and will not enter into a possible liability for a sin-offering.

With this matter, I would say that if the Sages of Israel were to hear the proofs of the nations of the world, they would retract to accept their words, just as with the matters of the spheres and the constellations... Surely we are here to be stringent, not lenient... and the Sages of Israel who retracted to agree with the wise men of the nations of the world in the matter of the fixed nature of the constellations and the revolution of the spheres pointed with a finder to the fact that not everything stated in the Talmud is from a received tradition. **Rather, the Sages of Israel also sometimes spoke from their wisdom, and from human investigation, not from received tradition;** otherwise, why would they have agreed to the other position – they should have struck to their received tradition and not retracted in the face of all the proofs of the nations of the world.

Rabbi Yisrael Belsky (Yeshivat Torah Ve-Da'as / OU):

ראשית כל צריך לדעת שעניסעקי"ס אינו מין חדש שנתהוה בדורות האחרונים אלא היה מצוי מאד בדגים מעולם. ומפורסם בספרי המדע (American Microscopical Society April 1976) (הובא להלן בסוף) שתולעת עניסעקי"ס כבר היתה ידוע לחכמי המדע לפני שבע מאות שנה, ובטח עוד הרבה מקודם. וגם בספר שלחן גבוה (סימן פ"ד ס"ק נ"א) שנדפס בשנת תקכ"ג, תאר התולעים שהיו בזמנו המצויים בשדרה שהם דקים ארוכים ולבנים וכרוכים ב' וג' ביחד תחת בני המעיין סמוך לטבורו. וכמדומה שכונתו הוא על עניסעקי"ס, שג"כ נמצאים כרוכים ב' וג' ביחד. וכתב בשלחן גבוה שתולעים אלו מותרים. וגם הקיצור שולחן ערוך (סימן מ"ו) דיבר אודות תולעים ש"בהערינג" שהם בודאי העניסעקי"ס שלנו המכונה בפי ההמונים הערינג ווארם (herring worm) וודאי אין זו מציאות חדשה. ואף שאולי יש יותר עניסעקי"ס היום ממה שהיו לפני שלשים שנה לפי דיווחים אחרים, אין הדבר ברור. וגם לפי הנראה מכתביהם כמעט ברור שלא נתרבו מנין התולעים אלו בדגים ממה שהיו לפני מאתים שנה. והמעין בדברי הראשונים צדוק"ל ימצא שתפסו בפשטות שהופעת תולעים בתוך הבשר היה אצלם בירור גדול שהם מאותם שאמרו עליהם חז"ל שהם מותרים.

... א"כ גם עניסעקי"ס כמותם כי אין חילוק בינו לשאר תולעים בשום פנים, שכל תולעת או שבאה מבחוץ או שבאה מבפנים אבל לחלק שאחידים באים מבפנים ואחידים באים מבחוץ אין דעה כזו בעולם כלל והיא המצאה פנטזית וריקמו אותה בעלי דמיון או מי שהוא שוטה רשע וגס רוח. א"כ יש לתמוה מה הועילו המשתדלים לאסור בסברתיהם אלו הלא אין לך הוכחה גדולה מזו שכל התולעים מותרים כי א"א לחלק ביניהם רק בחלוקים שאין להם שום יסוד בסברא ולא בראיה ואינו מתקבל אצל השכל הנקי מכל פגע, או שכולם אסורים או שכולם מותרים. וכיון שפשוט ומבוואר שא"א להגיד עליהם שכולם אסורים כי הוא בניגוד לדבריהם הקדושים של חז"ל. ולא נשאר אלא הדעת האמיתית של הפוסקים והגמ' והש"ע פשוטים כמשמעם שכולם מותרים. וב"ה שיש בדברים הנ"ל סמך ויסוד ויתד בל תמוט לדברי חז"ל והרי אנו מאמינים באמונה שלימה שזאת התורה לא תהא מוחלפת וכו'...

Rabbi J. David Bleich, Tradition 44:1 The Gemara declares organisms found within the flesh of fish to be permissible because they are not generated outside the muscle tissue. That claim is difficult to maintain when identical organisms are also present in the digestive organs, particularly when the walls of those organs are punctured (presumably by the organisms present in the digestive tract) and the punctures are large enough to accommodate migration of those organisms. Nor is it possible to assert that the talmudic statements reflect the reality of antiquity since the talmudic discussion focuses on empirical evidence employed to determine whether the worms in question were generated outside the fish. **Hence those who permit the Anisakis found in the flesh of fish are forced to ascribe the genesis of those organisms to spontaneous generation no matter how implausible that conclusion may be...** Assertion that nature has changed and that either present-day products of spontaneous generation constitute a null class or that they are unidentifiable by us would yield a diametrically opposed position. **The result would be acceptance of the conclusion that all aquatic organisms presently found in any area of the fish are forbidden.** Those who forbid Anisakis and similar parasites but not other organisms assess the talmudic statements in one of two ways. Some limit the relevant talmudic presumption to organisms with regard to which there is no compelling evidence disproving the possibility of spontaneous generation and prohibit only species found both in the viscera and flesh but accept the Talmudic statements as presumptive and hence controlling only where there is no compelling evidence to the contrary. They do not regard the relevant Talmudic statements as universal and irrefutable and, consequently, their conclusion prohibiting Anisakis and permitting other species is not inconsistent.

Rabbi Yitzchak Herzog, Heichal Yitzchak, Orach Chaim 29 It is permissible to kill a louse on Shabbos, due to it not reproducing, as explained in Tractate Shabbos 107b, i.e. that since a louse does not come from a male and female but rather from sweat, it is not considered a creature such as to prohibit killing it on Shabbos... Although modern science, as far as I know, does not acknowledge the existence of spontaneous generation, **for halachic purposes we have nothing other than the words of the Sages.**

Rabbi Moshe Shmuel Glasner, Dor Revi'i, Chullin, Introduction Consider also that we rule that one is not liable for killing a louse on Shabbat (*Orach Chaim* 316:9), and that it is permissible to eat fruit and cheese that have developed worms, provided the worms have not separated from the fruit (*Yoreh De'ab* 84). These laws are founded upon the consensus of the Sages (*Shabbat* 107b) that these insects spontaneously generated rather than through sexual reproduction... Now in truth, the scientific consensus today is that there is no insect that does not procreate by means of eggs. Nevertheless, we shall not overturn the law, even in the name of stringency, against the ruling and consensus of our Sages... **Once compelling need necessitated that the Oral Torah be canonized for future generations, we do not have the authority to change even the slightest detail which they decided and agreed upon, whether with regard to the explication of verses or matters relating to science, for all their Torah is holy to us, and one must not deviate from it...**

Establishing Identity/Paternity Through Blood Type (ABO) and DNA Testing

Nature.com: Today, the best-known blood-typing system is ABO typing, which involves the presence of antigens on red blood cells that are encoded by the ABO locus on human chromosome 9. In the ABO system, the A allele and the B allele are codominant, and the O allele is recessive. Thus, if a person's ABO blood type is O, he or she has two O alleles. If, however, a person's blood type is A, he or she has either two A alleles or one A allele and one O allele. Similarly, if a person has type B blood, this indicates the presence of either two B alleles or one B allele and one O allele. Finally, some people have type AB blood, which means they inherited both an A allele and a B allele. **In cases of questioned paternity, ABO blood-typing can be used to exclude a man from being a child's father.** For example, a man who has type AB blood could not father a child with type O blood, because he would pass on either the A or the B allele to all of his offspring. **Despite their usefulness in this regard, ABO blood groups cannot be used to confirm whether a man is indeed a child's father. Because of this and several other factors, it took the legal system some time to trust blood-typing.** For example, in a famous case in 1943, the starlet Joan Barry accused actor Charlie Chaplin of fathering her child. Although blood tests definitively excluded Chaplin as the father, the court did not allow this evidence to be admitted, and Chaplin was ordered to pay child support to Barry. The Barry/Chaplin case did spur the passage of new laws, however, thus launching a new era in forensic evidence.

		Child's Blood Type				Father's Blood Type Must Be
		A	B	AB	O	
Mother's Blood Type	A	A, B, AB or O	B or AB	B or AB	A, B, or O	
	B	A or AB	A, B, AB or O	A or AB	A, B, or O	
	AB	A, B, AB or O	A, B, AB or O	A, B, or AB		
	O	A or AB	B or AB		A, B, or O	

Nidda 31a: There are three partners in man, G-d, his father and his mother. His father supplies the substance out of which are formed the child's bones, sinews, nails, the brain in his head and the white in his eye; **his mother supplies the substance out of which is formed his blood**, skin, flesh, hair, and the black of his eye; and G-d, gives him the spirit and the breath, beauty of features, eyesight, the power of hearing and the ability to speak and to walk, understanding and discernment

יו"ד רסג:ב אשה שמלה בנה ראשון ומת מחמת מילה שהכשיל כחו, ומלה גם השני ומת מחמת מילה, הרי הוחזקה שבניה מתים מחמת מילה, ל"ש מבעל אחד או משנים, ולא תמול השלישי אלא תמתין לו עד שיגדיל ויתחזק כחו, והוא הדין אם איש אחד מל בנו ראשון ושני ומתו מחמת מילה, לא ימול השלישי, בין שהיו לו מאשה אחת בין משתים. **הגה:** ויש חולקין וסבירא להו דלא שייך באיש רק באשה (הידושי אגודה פ"א דמילה), ונראה דספק נפשות להקל:

Sephardic Chief Rabbi Ben Zion Uziel, Sha'arei Uziel 2:40:18: We do not rely upon scientific examination of the blood of the child [which finds] a similarity with [the blood] of the father. And this is because we have a received tradition from our Sages that there are three partners [in the creation] of man: God, his father and his mother. Any contrary scientific result is nullified by the trustworthy tradition of our Sages

רב בני ציון עוזיאל, שערי עוזיאל ב:מ"ח אין סומכין על בדיקה מדעית של דם הילד בדמיונו לזה של האב. שכן קבלה מרז"ל שלשה שותפין באדם הקב"ה ואביו ואמו, אביו מזריע הלובן וכו' אמו מזרעת אודם וכו' והקב"ה נותן בו רוח ונשמה. וכל בדיקה מדעית מתבטלת נגד קבלתם הנאמנה של רז"ל שכל דבריהם נאמרו ברוח הקודש, ברוך שבחר בהם ובמשנתם

Chief Rabbi Isaac Halevy Herzog (5714) (translation by Rabbi Dov Frimer, *ASSIA – Vol. I, No. 2, May 1982*) **I do not deny that I was almost embarrassed ... by what you wrote ... in such a deprecating manner towards blood tests, from a negative aspect. That is, with regard to the possibility that [a blood test can] clarify that X is not the son of Y.** How can there be a question of the credibility of the doctors in a matter which has been clearly accepted by all the masters of medicine throughout the entire world! **Our Sages nowhere say that it was a statement handed down to Moses on Sinai that creatures came into existence by spontaneous generation....** Moreover, this is impossible, since it is now as clear as the sun at high noon that no such process exists. However, they held spontaneous generation to be a fact and built on this assumption, since Aristotle had so asserted and so had been accepted by all the scholars of his time. What vast differences there are between the science of medicine in their day and in ours, and between the contacts that exist between all parts of the world today, in contrast to the state of affairs in ancient times!... **It is unfortunate that while science is progressively conquering worlds and discovering all sorts of secrets, although it too errs at times, we like ostriches bury our heads in sand.** It is imperative that we encourage the ablest students of the yeshivot also to be educated as men of science in each discipline, so that we should not need to turn to others in matters of physiology, chemistry, electricity, etc. concerning things that relate to our sacred Torah...

נשמת אברהם אה"ע ד"ו (מה' ג') קרה מקרה ששני תינוקות נתחלפו בבית חולים ובבדיקת הוכיחו לא רק איזה תינוק מתאים לאחד הזוגות אך גם שלא יתכן שהוא שייך לזוג השני. ואמרו לי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל והגרא"י וולדינברג זצ"ל דאין לסמוך אך ורק על תוצאות הבדיקה הנ"ל אלא כסניף לדברים אחרים. מאוחר יותר כתב לי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל: **אך אם הבדיקה הזאת מפורסם ומקובל בכל העולם ע"י הרבה נסיונות ברורים לדבר אמת וברור, מסתבר שגם מצד ההלכה אפשר לסמוך על זה, עכ"ל.** וא"ל הגאון זצ"ל דה"ה לגבי קביעת אבהות, (דהיינו לחייב או לפטור אותו מחיוב מזונות – א.ס.א) ע"כ **ואין לטעות ולומר מזה שהגאון זצ"ל התכוון לומר שבדיקה זאת יכול להתקבל בהלכה לקבוע אותו כממזר, כל שיש אפשרות רחוקה ביותר שהוא איננו ממזר כגון שהאם זינתה עם עכו"ם**

הרב ז"נ גולדברג, תחומין כ"ג על כל פנים, גם ההבדלים המתגלים בבדיקת DNA הם מגדלותו של הקב"ה, שאף שנברא אדם יחיד, עם כל זה יש לכל איש ואיש סימני DNA שונים משאר העולם (וכך גם טביעת אצבעות ומבנה מערכת השיניים, ואף צילום דיוקנו של אדם כמו שהעלה בשו"ת עין-יצחק אה"ע סי' לא), וניתן להתיר אשה על סמך בדיקה זו

הרב זונר והרב קרליץ, תחומין כ"א **ממזרות:** על דבר השאלה האם לקבוע ממזרות על סמך אי התאמה בין אב לבנו – **אין לקבוע ממזרות על סמך בדיקה זו, אף שמבחינה מדעית אי התאמה היא בירור מוחלט.** **ירושה:** על דבר השאלה האם אפשר לקבוע על אדם שהוא יורש או אינו יורש על סמך בדיקה זו? – אם לא ידוע על יורשים לאדם זה, ובא אדם לדרוש את הירושה על סמך בדיקה זו, מכיון שאינו מוציא ממון משום מוחזק אפשר לסמוך על בדיקה זו, אחר שביררו כפי האפשר שאין ידוע על יורשים לאדם זה בשום מקום. אבל אם יש יורשים מוחזקים, ובא אדם ואומר שהוא יורש ללא הוכחות, ורק על סמך בדיקה זו – אי אפשר להוציא ממון מהיורשים המוחזקים, דאין הולכים בממון אחר הרוב להוציא ממוחזק. ואם אדם מוחזק כיוורש, ורוצים לסלקו מהירושה על סמך בדיקה זו, משום שיש אי התאמה בין אב לבן – אי אפשר לנשלו מהירושה על סמך בדיקה זו.

הרב מרדכי וויליג, קול צבי ה' עמ' 12 **אם נקבע שאפשר לסמוך על DNA לגמרי, ניצור בעית ממזרות שהDNA יוכיח שהולד איננו מהאב.** אכן אף אם נאמר כן, נראה דאין דוחין נפש מפני הנפש, ויקוב הדין את ההר. אבל לאמתו של הדבר, הוכחה DNA שבעל האם איננו האב איננה ראי' שהולד ממזר, **דאולי האב נכרי,** ואף אם מוכיחים DNA שהחשוד היהודי הוא האב הביולוגי, יש לדון אם אפשר לתלות בהזרעה מלאכותית אשר לדעת האגרות משה ועוד אין הולד הנוצר ממנה ממזר, וצ"ע.